

<p>Toimetus ja tallitus TALLINNAS, Pikk tänav nr. 42. Telefon nr. 158. (Sõjaväe keskaamast)</p> <p></p> <p>Toimetaja kõnetunnid kella 12—1.</p>	<h1>SÕDUR</h1> <p>SÕJAASJANDUSE AJAKIRI. ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS Sõjavägede staabi väljaandel.</p>	<p>Tellimise hind erateellijatele:</p> <p>1 aasta peale 200 markä 1/2 " " 100 " 1/4 " " 50 "</p> <p></p> <p>Kuulutuste ja teadaannete hind: iga korpusrea eest 2 markä.</p>
Tellimisel ja kuulutusel võtavad vastu kõik wabarilgi postiasutused ja era-raamatukauplused.		
№ 5.	Laupäeval, 12. weebruaril 1921.	III. aastakäik.

Sisukord.

Ametlik osa:

1. Väljavõtted Sõjainistri päewakäskudest.
2. Tasuta maasaajate sõburite nimekiri.

Üleüldine osa:

1. Wabadussõja strateegia ja taktika võtted. (Jaan Soots.)
2. Sõja edu peatingimused. (N. Reek.)
3. Arwustawad märkused. (J. Riisenberg.)
4. Ludendorffi sõjamälestused.
5. Kuulutused.

Ametlik osa.

Väljavõtted Sõjainistri päewakäskudest.

№ 82.

Tallinnas, 31. jaanuaril 1921.

§ 1. Awaldan käsitamiseks ja juhtnõuiks Ajutise walitsemise korra pr. 12/a põhjal Wabariigi walitfufe poolt 3. jaanuaril 1921. a. wastumõdetud seaduse riigiametnikkude ja teenijate palkade asjus:

1. Kõiki Wabariigi walitfufe poolt kindlaks määratud riigiametnikkude ja teenijate põhipalku, koos seisude järele ja isikliku, suurendakse 50% võrra.

2. Käesolewa määruse p. 1 kindlaks määratud nutele põhipalkadele lisatakse ajutise elutallidusemaksuna juure 80%.

3. Warustuse andmise kohustus kaotatakse ära, kuid nendele riigiametnikkudele ja teenijatele, kelle palk selle tagajärjel wäheneks, antakse Wabariigi walitfufe otsusel

lisataju, nii et uus kogupalga summa ei tohi wähem olla, kui endine palk ühes warustusega.

Käesolew määrus hakkab maksma 1. jaanuarist 1921.

§ 2. Paragrafis 1 awaldatud seadus on maksew lõitide ohwitseride ja ametnikkude kui ka sõjawäe asutustes ja osades teenivate erasilute kohta.

Wabariigi walitfufe poolt 18. juunil 1920. a. finnitatud sõjawäe juhtide, ametnikkude ja teenijate palgamäärade (M. T. nr. 97/98 — 1920. a.) lõpus olewad märkused jääwad jõusse.

Sõburite ajateenijate ja üleajateenijate kohta seadus maksew ei ole; nende kohta jääwad makswaks Sõja-wägede ülemjuhataja pwl. nr. nr. 688 ja 679 ja minu päewakäsus nr. 987 l. a. awaldatud normid.

№ 83.

Tallinnas, 31. jaanuaril 1921.

Minu päewakäsu 31-st jaanuarist 1921. a. nr. 82 täienduseks awaldan käsitamiseks ja juhtnõuiks Wabariigi walitfufe poolt 25. jaanuaril 1921. a. wastumõdetud määruse riigiametnikkudele ja teenijatele warustuse eest tasumaksmise kohta:

1. Wabariigi walitfufe poolt 3. jaanuaril s. a. wastumõdetud seaduse (riigiametnikkude ja teenijate palkade asjus) pr. 3 põhjal mitte wäljaantawa warustuse waheraha summaks (turuhinna ja wäljajagamise hinna wahel) määratakse jaanuari kuu ette:

a) ametnikkudele ja teenijatele . . . . . 900 mt.
palgasaaja teise perekonna liikme kohta lisa . . . . . [250 mt.

palgasaaja kolmanda ja iga järgmise perekonna [liikme kohta lisa 150 mt.

Märkus: Palgasaaja loetakse esimeseks perekonna liikmeks.

2. Nimetud hinnad on makswad ametiasutuste 1 järgu asukohtade kohta.

Teistes asukohtade järkudes on wastawad hinnalandid (Wabariigi walitfufe poolt 30. märtsil 1920. a. wastumõdetud määrus riigiteenijate palkade kohta pr. 3 „Riigi Teataja“ nr. 57/58 — 1920. a.).

3. Warustuse waheraha tuleb ametnikkudele ja teenijatele niisuurel määral wälja maksta, kui seda

1-st jaanuarist s. a. maksma halanud palgaförgeandus
kinni ei kata.

Kindralstaabi Kindral-Major **Larka**.
Sõjaministri eest.

Nr. 91.

Tallinnas, 4. veebruaril 1921.

Kvaldan teadmiseks „Kiigi Teatajas“ nr. 5 aval-
datud määruse 1921. a. tulumaksu asjus:

Tulumaksu seaduse § 93 põhjal määratakse, et
isiklikele maksukaartidele tempelmakside keepimise
asemel (§ 67) annavad riiklikud asutused § 65 põhjal
kinnipeetud summad kvittungi vastu renteise ja tee-
wad kinnipidamise kohta maksukaardil sellekohase tähenduse.

Kindralstaabi Kindral-Major **Soots**.
Sõjaminister.

Tasuta maasaajate sõdurite nimikirj.

(Sõjaministri prot. nr. 31, 1921).

(Järg *).

Allpool järgnevatele sõduritele on Wabariigi
Walistuse poolt oisustud, Wabaduse sõjas ülesnäidatud
isiklikele wõhuse eest, tasuta maad anda, normaal
tolu suuruses.

4. jalawäe polgust:

Reamees Hermann Sein, reamees Paul Hulmann,
reamees Hans Wello, reamees Eduard Dwatski,
reamees Paulus Tartu, noorem alam-ohwitser August
Kätsep, kapral Eduard Kaew, reamees Heinrich Kallas,
reamees Karl Bibliemann, reamees Mikkel Zellow,
reamees Heinrich Pippar, reamees Wladimir Kasorgujew,
reamees August Nurm, wanem alam-ohwitser Elmar
Reinson, noorem alam-ohwitser Rudolf Semlat, reamees
Johannes Jolki, reamees Woldemar Mäe, kapral
Hermann Miltner, kapral Hans Karu, kapral Jakob
Reeme, reamees Woldemar Erras.

5. jalawäe polgust:

Weltweebel Aleksander Luhe, weltweebel Johan
Sammel.

6. jalawäe polgust:

Weltweebel Mari Nusmeis, kapral Arnold Tuisk, kap-
ral Nikolai Peterson, noorem alam-ohwitser Oswald
Luugas, weltweebel Johan Wiira, wanem alam-ohwit-
ser Eduard Mednis, wanem alam-ohwitser Jaan
Murt, wanem alam-ohwitser Jüri Seitam,
reamees Magnus Must, wanem alam-ohwitser
August Sihwer, kapral Jaan Muut, kapral Hans
Kant, reamees Johannes Wabrit, kapral Abo
Walbner, reamees Oskar Jürgenson, reamees Otto
Poolen, reamees Johannes Eiber, kapral Mikkel Klaas,
noorem alam-ohwitser Kurt Treufeldt, noorem alam-
ohwitser Jaan Raas, reamees Johan Ledots, reamees

Oskar Bafch, noorem alam-ohwitser Johan Moorits,
weltweebel August Kepmann, kapral Peeter Riig,
noorem alam-ohwitser Hans Arro, kapral Johann Kant,
reamees Aleksander Luugas, reamees Jüri Moppel,
reamees Mikkel Wabisson, reamees Julius Mäll,
wanem alam-ohwitser Karl Belt, reamees Johan Pult,
noorem alam-ohwitser Mart Tiiswelt, wanem alam-
ohwitser Karl Wabisson, n. al.-ohw. August Hendrikson,
reamees Mikkel Rootis, reamees Jaan Wastar, noorem
alam-ohwitser Hans Em, noorem alam-ohwitser Jral
Mistil reamees Kristjan Pommer, weltweebel Karl
Tõlp, noorem alam-ohwitser Theodor Matti, noorem
alam-ohwitser Heinrich Mart, reamees Alfred Ugeim,
reamees Aleksander Rosenkranius, wanem alam-ohwitser
Jüri Tamm.

7. jalawäe polgust:

Reamees Jüri Loppil, weltweebel Otto Spridel,
kapral Rudolf Willem, reamees Martin Sommer,
reamees Joosep Bent, reamees Eduard Ruustat, wanem
alam-ohwitser Johannes Dimer, reamees Theodor
Kangur, noorem alam-ohwitser Ednis Waltmann,
reamees August Pritz, weltweebel Eduard Silm,
reamees Johan Brant, reamees Richard Wastmann,
reamees August Lai, reamees Paul Rast, reamees
Johan Sube, reamees Jakob Täetma, reamees Aleksander
Jürisson, reamees Aleksander Lindorf, noorem alam-
ohwitser Johannes Ewart, reamees Hans Kiiner,
reamees Gustaw Rosenberg, reamees Otto Mustat,
reamees Eduard Ballu, noorem alam-ohwitser Aleksander
Reiser, reamees Anton Heinjeldt, ream. Anton Bertmann,
reamees Eduard Wares, reamees Jaan Weiermann,
reamees Oskar Dis, reamees Oswald Edelberg, ream-
ees Artur Hermanson, wanem alam-ohwitser Jakob
Riwi, noorem alam-ohwitser Johannes Grünthal,
reamees Rudolf Meesal, reamees Jaan Saar, reamees
Eduard Weindt, reamees Hans Wink, wanem alam-
ohwitser Johan Möll, wanem alam-ohwitser Konstantin
Reerd, wanem alam-ohwitser Jüri Wiletsus, kapral
Karl Dunapuu, reamees August Weidermann, kapral
Martin Lawik, kapral Johannes Jidla, reamees Hans
Hufar, reamees Johannes West, kapral Richard Kily,
reamees Nikolai Hilberg, kapral Ludwig Pölenbit,
kapral Aleksander Kramer, reamees Walter Huif, ream-
ees Harry Jänes.

8. jalawäe polgust:

Kapral Gustaw Treier, wanem alam-ohwitser
Jaan Tuulberg, kapral August Laanberg, reamees
August Markson, reamees Gustafius Wankner, reamees
Johannes Potisepp, reamees Karl Mikita, kapral Baul
Pahlberg, reamees Erwin Luut, reamees Eduard Peil,
reamees Karl Piilberg, kapral Jaan Wiisemann, ream-
ees Joosep Lusberg, reamees Eugen Heiduk, reamees
Johannes Kang, kapral Johannes Strandberg, kapral
Aleksander Tomberg, reamees Alfred Seeberg, reamees
Karl Aaberg, noorem alam-ohwitser Herman Wooro,
wanem alam-ohwitser Jaan Saru, kapral August Kull,
reamees Karl Urm, reamees Jakob Bloom, reamees
Hans Lipp, kapral Karl Arp, reamees Rudolf Wähi,
wanem alam-ohwitser Johannes Room, reamees Jakob
Hirt, noorem alam-ohwitser Eduard Saar, reamees
Johannes Koppel, reamees Wabis Nebane, wanem
alam-ohwitser Andres Pent, telefonist Nikolai Sule,
reamees Gustaw Kollom, kapral Richard Mõrd, ream-
ees Mikkel Piisk, noorem alam-ohwitser Wiktor
Ollmann, kapral August Andreimann, kapral Joosep
Tamm, reamees Peeter Puff, reamees Jaan Hermann,

weltweebel Aleksander Oit, kapral Ernst Stein, reamees August Hirt, reamees August Baumann, reamees Hans Tammur, reamees Daniel Raitar, reamees Paul Rosenberga, reamees Peeter Veil, reamees Willem Uut, reamees August Wannus, reamees Johannes Raitit, reamees Mihkel Tilt, reamees Richard Grünberg, reamees Oskar Lõute, reamees Jaan Müller.

9. jalawäe polgust:

Telefonist Aleksander Kaff, kapral August Wüdemann, kapral Mihkel Schön, reamees Johannes Lesment, noorem alam-ohwitser Aleksander Luit, reamees Woldemar Wiiditak, reamees Rudolf Kaffer, reamees Aleksander Tamm, reamees August Alberg, wanem alam-ohwitser Jakob Freibrik, reamees Mihkel Bergmann, reamees Hans Noor, reamees Andres Pärnpuu, reamees Johannes Hermann, wanem alam-ohwitser Karl Dunapuu, wanem alam-ohwitser Jaan Kaus, kapral Aleksander Saulep, wanem alam-ohwitser August Tiit, reamees Jüri Põlde, reamees Johann Mitmann, wanem alam-ohwitser Herman Klaasen, kapral Karl Sander, reamees Alfred Murit, noorem alam-ohwitser Jakob Jaton, wanem alam-ohwitser Eduard Tomingas, reamees Johan Talts, reamees Karl Arro, noorem alam-ohwitser Woldemar Kõrnas, kapral Aleksander Karipää, reamees Aleksander Ruusmann, kapral Mihkel Truus, noorem alam-ohwitser Eduard Jaago, reamees Joosep Siis, kapral Martin Reinaus, noorem alam-ohwitser Andrei Raupmann, reamees August Reimann, reamees Martin Wunt, kapral Friedrich Rang, wanem alam-ohwitser Herbert Käige, reamees Andres Pärn, wanem alam-ohwitser Kristijan Madisson, kapral August Nali, reamees Jaan Ruus, kapral Martin Simson, kapral Karl Ruldlepp, reamees Mihkel Hunt, reamees August Warts, reamees Tõnis Tõllalepp, reamees Woldemar Kesa, reamees Woldemar Kurnau, noorem alam-ohwitser Aleksander Reimann, reamees Johannes Põister, reamees Friedrich Solo, reamees Anten Golding, reamees Johannes Kull, reamees Hans Pärna, reamees Jaan Saalom, noorem alam-ohwitser Otto Männik, noorem alam-ohwitser Johannes Jakobson, kapral Karl Rihwes, kapral Johannes Eskusson, kapral Anton Kaffi, kapral Jüri Penter, reamees Gustaw Jürgenstein, kapral Kristijan Hermann, reamees Mihkel Kõllson, kapral Johannes Kõul, reamees Mihkel Bayer, kapral Karl Arro, reamees Jüri Käästas, reamees Jüri Tohm, reamees Oswald Berent, reamees Georg Lembro, noorem alam-ohwitser Jaan Tich, noorem alam-ohwitser Karl Laatsarus, reamees Albert Kõil, reamees Ernst Kumbuch, reamees Johan Soowit, noorem alam-ohwitser Arnold Janson, reamees Martin Tuisk, reamees Ernst Kõbul, reamees Jaan Grenis, reamees Jaan Jaskil, reamees Mihkel Reikop, reamees Johan Kangur, reamees Joon Põldsem, reamees Eduard Altmann, reamees Karl Tohm, reamees Aleksander Arak, wanem alam-ohwitser August Kõllow, noorem alam-ohwitser Aleksander Niwes, kapral Johannes Tamm, kapral August Kirschmann, reamees Georg Johanson, wanem alam-ohwitser Johan Rea, telefonist Mihkel Müller, reamees Johan Gross, noorem alam-ohwitser Martin Linlmann, reamees Woldemar Madisson, noorem telefonist Arnold Laas.

(Järgneb.)

Üleüldine osa.

Wabadussõja strateegia ja taktika wõtted.

(Järg.)

Jaan Soots.

IV. Wabadussõja strateegilised andmed ja wõtted.

Kõige warustuse baasiks tuleb Tallinnat lugeda. Kõll polnud Tallinnas esioisa mingisuguseid ladusid ega togawarasid, kuid loit, mis wäljamaalt saadi, nimelt esimesel sõjapäewadel Soomest, pärast Inglismaalt, loit see weeti sisse Tallinna sadama kaudu, ja siit saadeti wäeosadesse laiali.

Komunikatsiooniliiniks olid Wiru wäerinnale Tallinna — Narwa raudtee, Pihkwa wäerinnale Tallinna — Tapa — Ball — Pihkwa raudtee, aga pärast, kui see raudtee waenlase kätte sai, siis kitsarööpaline: Tallinn — Wiljandi ja edasi.

Et waenlase lõpuühiks, niihästi Narwa kui kui ka Pihkwa poolt peale tungides, pidi Tallinna, kui pealinna ja sõjalise baasi waldamine olema, siis pidi tema peoletungimine wälistel operatsiooniliinidel tegewuseks kujunema, kuna meie wägede tegewus sellele wastandina, see on sifemistel operatsiooniliinidel, tegewuseks pidi kujunema, loigi selle tegewuse wiisi headuste ja halbtustega. Nimelt oli meil wõimalik ühelt wäerinnalt wägesid teisele wäerinnale üle wisata, kui neid sinna tarmis oli. Ja seda wõimalust meie tarwitatsime. Kui wiidi Wiru wäerinnalt wägesid Pihkwa wäerinnale Wõru operatsiooniks ja Pihkwa arawõtmiseks, Riia sibile — Landeswehri wastu — mitte üksi Wiru wäerinnalt, waid ka Pihkwa wäerinnalt. Ja wastupidi — Wiru wäerinnale anti teiste poolt abi mõlemate pealetungimise ajal Krasnoja Gorka peale ja isekranis Jõulu ajal 1919. a., kui rahuläbirääkimised käimas olid ja Wene Rõukogude walitsus jõuga tahtis sundida meid lahjulika rahutingimisi wastu wõtma.

Et meie front dieti merest meresse läis, nimelt Heinastest kuni Narwa laheni, siis langes sõdiwate wägede tiiwade kaitse mine loomulikult laewastiku peale, ja olles pärast Landeswehri löömist, kui meie paremale tiiwale enamlaste wastu Läti wäed esusid, jäi meie parema tiwa kaitse nende hoolde, kuna meie igals juhtumiseks oma parema tiwa tega referwis, Balgas, mõne wäeosa pidime pidama.

Meie laewastik sai Inglise laewastiku abiga wägede tiiwade kaitsemisega väga hästi torba — ümberhaaramist mere kaudu ei tulnud meie wägedel millalgi kannatada.

Harilikult peetakse mõned wäeosad ülemjuhataja ehl strateegilises referwis, mille ostarib on mitte üksi mõne wäerinna katastroofi likwideerida, kui see juhtuks tulema, waid peaosjalikult waenlasele lööki anda temale ootamata ajal seal kohal, kus olukord selleks lüps on, ja kus ta häid strateegilisi tagajärgi wõib anda. Kuid meil oli nii wähe sõjawäge, isekranis alguses, et strateegilisi referwist sel kujul, nagu seda harilikult mõistatakse, juttugi ei wõinud olla. Meil ei jaitunud mehi frontide esimesesse liinigi, et ühisi fronti

luua, vaid front võeti meie vägede poolt jalgade laupa oma alla, kuna jalgade vahel mõnikord üsna suured vahed olid. Negamööda omandas front küll kindla luju, kus suuri vahesid ei olnud, kuid isekraliisi vägesid strateegiliseks referwitsi siiski ei jattatud. Sellepärast siis, äratamitades võimalust sifemistel operatsioonil liinidel töötada, olid strateegilisteks referwitsideks need liikwad väeosad, keda ruttu wõis ühelt frontilt teisele üle wisata, nimelt soomusrongid ühes nende juure määratud löögi väeosadega, niisama ka meie ja Inglise laewastik. Need olid need wäed, selle laudu ülemjuhataja ettewõetud operatsioonide läitu wõis reguleerida, kuna aga ka kõitide operatsioonide taotamisel meie Inglise laewastik oleks meie wäeriismed kapitulatsiooni eest kõrwale wõinud hoida ja sellega wõimaldada wäe uuesti jormeerimist ja sõja jattamist, kuna wastasel korral selle peale mitte ei oleks wõinud mõelda.

Mõnda siis wõib konstateerida, et sõjawäe wäike arv sundis meie ülemjuhatusi teesid otsima, kuidas üht ja neid samu wägesid mitmeks otstarbeks wõiks ära kasutada, mis ka wõimalikult sai sifemistel operatsioonil liinidel töötades. Selle juures wõtsid fronti passiwsest kaitsemisest peaasjalikult jala- ja suurtükivägi osa; raudtee sihtisid kaitseks ka soomusrongid. Pealetungimise operatsioonidest wõtsid kõik wäeosad osa, nimelt jala-, suurtük- ja raskewägi, soomusrongid, laewastik. Tiwade kaitsemine oli laewastiku töö, strateegilise referwi kohuseid täitsid soomusrongid ja laewastik.

Strateegiline side oli sõja alguses õige wilets. Kõik küll, et side loomine on väga raske asi, isekranis niisuguses laosis, nagu see meil sõja alguses oli. Kuid kui meie tähele paneme, et esimestes peastaabi staatides ei leidu ainustki osakonda ehk jaoskonda, niisama ka ühtegi isikut, selle ülesandeks oleks olnud strateegiliste side loomine, siis peab küll tunnistama, et selle asja peale sõjaalgu polnud tarwilikku tähelepanekut pööratud. Sellepärast siis oli sõja alguses sojedane nähtus, et mõnikord terve päewa jooksul, ehk veel kauemgi, sõjawäe ülemjuhatuses ei teatud, mis frontil sündis, ehk kui teateid üleüldise telegrafi laudu saadi, siis lugesid ja kuulasid seda kõik liinil olejad eraldi. Et jarnare side wäejuhatusel poolt ontowate sõjategewuse juhtimõrde edasiandmiseks ei kõlbr, sest et kõik teated kõigile liinil olejatele, sellega ka lommunistidele, teatawaks saib — on selge. Selle puudusega on ka seletatav, et esimesed sõjategewuse teated sojedasti mitte sõjarae ülemjuhatusel, waid kohaliste omawalitsuste asutuste kaudu rahwale teatawaks saib. Nii paranes, kui 17. det. 1918. a. polkownik Laikoner operatiivstaabi ülemaks sai, sest ametisse astudes üls tema esimestest korraldustest oli side üleant ametisse panna, kes frontidega omaette telegrafi liinid sisse seaks, mis meie lommunistisiooni liinisid, see on raudteesid mööda läksid ja mis pärast juusaoparatide peale üle wiidi ja sellega kõigiti sõjanõuete kohaselt korraldati.

Side laewastikuga oli raadio laudy, mille wastuwõetaks Tallinna raadiojaam oli. Pärastpoole, laewastiku ja maarae tegewuse ühendamise hõlbustamiseks, saib Taruse Peipsi laewastiku terwis, ja esimese dimiisi juures Soome lohes töötawa laewastiku terwis, sõja raadiojaamad sisse seatud.

Side wäljamaaga oli esiteks ainult Soome laudu. Sinna wõis sõita laewadel, sinna olid telegrafi ja telefon, Helsingiga töötas ka meie Tallinna raadiojaam. Pärastpoole sai site hõlbustatud ja laiendatud. Nimelt sai Helsingiga, peale harilikku üleüldise telegrafi ja telefoni liini, ülemjuhataja staabist Helsingi kettjaama juusa-liin sisse seatud. Raadiojaam läi sideme otsekohe Rootsi maaga, selle laudu siis Daaniga, wiimaks ka Liibawi ja Warsawiga ja wiimase laudu Pariisiga.

Et aga raadio-side küllalt hea pole, tegime meie oma Kopenhaageni konsuli laudu Daani seltsile ettepaneku, et ta lubaks meil seda tema kaabelit, mis Kroomlinnast Daanimaale läheb, Tallinna reidile sisse tuua ja selle laudu Daanimaaga telegrafi ühendust luua, kuid Daani selts ei lubanud seda. Eius katsumine ühendust luua Kuresaarest Irbeni wäina kaabeli laudu Windawiga. Seal saime telefoni korda, kuid Windawis istus juba Landeswehr, ja see side meile kasu ei toonud.

Mõnda siis, kuna meil side esialgu frontiga korraltu ja wäljamaaga mitte kõige kindlam polnud, saib mõlemad sised warsti sõjanõuete kõrgusele tõstetud.

Need oleks siis lähidalt need strateegilised wõtted, mis karakteriseeriwad meie Wababussõda, ja mille laudu ülemjuhatusel oli wõimalik oma kawatsumi läbi wiia. (Järgneb.)

Sõja edu pea-tingimused.

19 ja 20 aastajaja sõdobe psühholoogiline wisand.

N. Reek.

„Kõrgem joowastugem oiewikust, meeletagem tulewikku.

„Kustatud asja mitte lõpetada — on Jumala karistus.“

Generaalsimus Suworow.

„Ainult pime ja wõhit sõjajuhatuses wõib mõelda, et on olemas ses asjas weel midagi tähtsat, kui oma wastase iseloomu ja talduwuste tundmine.

Polibius: „Hannibal sõjatäigud“.

Gesõna:

Juba sõdade algusest saadil on wõitjaks jäänud see pool, kes oma jõu ja warustuse poolest ei ole wastasest tugewam, waid sagedasti ses subtes nõrgemgi olnud, kuid kes on hästi oma wastase iseloomu ja sellest olnemat sõjapidamise wiisi tundnud.

Sõja sõjalise edu peandue on: waenlase hingeelu ja isekranis waenlase sõjawäe hingeelu tundmine.

Meie arwatawad tulewased waenlased on wenelased ja sakslased.

Wenemaa on praegu saamise ajajärgus. Siin on pilt nagu wanos testamendis: ei ole „maad ega taewast, puud ega pöötsi“ — kõige üle on walitsemas „kaos“. Mis saab temast edaspidi — ei ole meil teado. Kuid Wene rahwa sõjalist iseloomu on tarwis tundma õppida. Seda wõime praegusel ajal ainult tema minewiku järele teho.

Minewiku tundmisele ja selle tunnma õppimisele annab ka Eelisa kindralfeldmaršal krohm Echliffen nõgga juure tähtsuse, kui ta omes kirjatis jeldmaršal Wolke kohta ütleb: „Tema muutumata rahulik waate

oli tulewiku poole pöördub ja ta tundis tulewiku, mitte kui „prohwei“ wõi „selgetnägija“, waid kui üks neist, kes minewiku raamatust oli lugema õppinud, mis tuleb ja tulema peab.“

Ka kindral Dragomirow ütles Moltke kohta: „Tema on üks neist suurtest ja haruldastest meestest, kelle sügaw teoreetiline uurimine peaaegu juba praktika aset täitis.“

Haritlaste klass on Wenemaal häwitatud. Kes saab seda tühja kohta täitma?

On wimalik, et Wenemaa ülesehitamise faktlased oma peale wõtawad, kellel intelligent jõudubest suur üleskaal. Näitusel on praegu Saksamaal tuhondeid õigus-teadlasi, kes mitte oma erialal ei tööta. Muud tehnilise haridusega eriteadlasi, kes mitte oma alal ei tööta, leidub niisama palju ehk veel rohlemgi.

Sakslased saawad loomusunniliselt oma kätt korralgeda ja laastatud, kuid tooresmaterjalide poolest rikka Wenemaa järele wälja sirutama.

Sakslasi ei ole kunagi lõpulistult löödud. Remad leidfid wäljapääsetee 1806. aastal — leiawad seda ka nüüd. See wälj. pääsetee on — ühendus Wenemaaga, mille tooresainete ja sõjawägede arv piiramata.

Nii wõiks tulewiku pildina oletada, et ühelt poolt suur Wenemaa ja teiselt poolt wägew tehniline Saksamaa ühtinewad. Nende mõlemate ühendawaks sidemeks oleks sakslaste püha wiha liitlaste wastu oma lüüasaamise pärast ja ka murtud Wenemaa sümpaatia liitlaste wastu.

Kuid see pilt ärgu kohutagu meid. Sõjawäelane peab halmemast halmema omale walima.

Meil on wäljapääsetee, mida müüda oma iseseiswuse kindlustamise mõttes pehme astuma.

Sakslaste wastased tarwitawad kõle jõudu, et sellesse Wene-Saksa ühendusse lõhet lüüa, kiil wahela ojada. Siin tarwitawad liitlased meie uute piiririikide abi. Sõrga on meie liitlaste (isearnis Inglise) orientatsioon kindlal realpoliitilisel alusel. Siiski ei pea unustama, et poliitikas tedagi iluscte filmade pärast ei armastata. See on isearnis meie päewil malsjew. Seepärast saame wäga hästi aru, kui sakslased meie (piiririikide) kohta ütlewad: meie alla liitlaste „walged neegrid“, rõhutatades siin seda, et nii kui „mustad neegrid“ Verbuni ja Champagne wäljel liitlaste huwide eest wõidelnud, nii wõidelda ka meie Baltimail liitlaste huwide eest, kiiluks Saksa- ja Wenemaa wahel olles. Et meie tulewikus enam selle „kulli“ küünne wahela ei sattuks, kes meid 1918. aastal kallistas, ehk tema idopoolse naabri wõi mõne muu riigi täieliselt tööriistaks ei muutuks, selle huwid meie omadega ühte ei käi, peame oma enese jõu peale mõtlema.

Siin tõuseb isenekest päematorrale „Balti riikide liit“ (Entente cordiale). Balti riikide liidu loomine on meie ajalooline ülesanne. Meie, Balti piiririigid, peame seda teostama, malsku see meile kui palju waewa tahes. Ei suuda meie seda — siis saame Saksa-Wene sõbdamaaks.

Kuid see kõil on poliitika ala ja kuulub rahwa esituse mõimlonda. Mo, kus meie, sõjwäelased, nendele sihtidele riigi julgeoleku ja iseseiswuse kindlustamiseks hoolsalt kaasa wõime ja peame töötama, on meie sõjwägi, selle wäljõpet mine, meelja Europa sõjate duse arendamine ja sõjapidamise wiiside omandamine ning nende tarwilikule tõrgusele idimine. Et riigiagseid wõedaid wõitluswiise hõrgamini wõidu saawutamise

selts ära kasutada, peame, nagu ülewalpool juba öeldud, wastast, wastase sõjawäe hingeelu ja sellest olene-waid wõitlemiswiise tundma õppima. Kasume seda Wene ja Saksa rahwaste endiste sõdade ajaloo walgu-sel teha.

Tarwitatud allikad:

Põhiallit: „Die Grundbedingungen kriegerischen Erfolges.“ — Fryrn. v. Freytag-Loringhoven.

Abiallitad: „Aus meinem Leben.“ — General-Feldmarschal v. Hindenburg.

„Meine Kriegserinnerungen.“ — E. Lubendorff.

„Война и мир“ — Л. Толстой.

„Современная война“ — А. Невзмов.

„Die Technik im Weltkriege“ — Schwarte.

Sissejuhatus.

Tolleaegsete ja järeltulewate põlwele ettehelteid Preisi sõjawäe sõblusetuse kohta wilmase lüüasaamise puhul — Jena ja Auerstedti all 14. oktoobril 1806. a. — ja kõiksugu muu selle kohta käiw kirjeldus ei wasta täielikult idele. Veel enam: neis kirjeldustes tehti sõjawäe tuum, s. o. ohwitseriseisus, tema kõrtuse ja enesega rahulolemise pärast sõwasti maha. Ja ometi oli see hästi korraldatud, disiplineeritud ja püübja sõjawägi, õlgugi et tema taktilisest küljest paljus asjus ajast oli maha jäänud.

Need „kõrgid junkrud“ täitsid aga ennasitalgawalt oma kohust Jena ja Auerstedti ühepäewases lahingus. Seda idendamad kaotused. Jena all löödi meeskonnast, mille suurus 53.000 sõdurit, — 9 kindralit, 254 ohwitseri wälja, ja Auerstedti all 50.000-liseft meeskonnast — langesid 6 kindralit ja 215 ohwitseri. Prantslased ei saanud selle wõidu ka mitte midu kätte — nende kaotused üfsikuleft diwiisidest Jena all ulatasid kuni 20% terwest koosseisust; Davout korpus kaotas Auerstedti all 25% omast koosseisust.

Mis oli siis preislaste lüüasaamise põhjus?

Kes wõib Prantsuse sõdurisi laita, kes ennasitalgawalt 1859. a. Magento ja Solferino all wõitlefid, selle eest, et 11 aastat pärast seda kindla lootusega wõitlusesse astufid ja Sabowa kangelastelt lüüa said?!

Kes ei olnud Wene-Jaapani sõja algul Wene wõidu fisse kindel? Kes suudab aga oma naeru tagasti hoida Mukdeni ja Tsushima juures Wene lüüasaamist meele-tuletades ja ühtlasi seda ettelanet lugebes, mis neli aastat enne seda polkornil Wannowski poolt tehti. Selles ettelandes oli öeldud: „Palju, palju aastaid, wõib olla ka sadafid aastaid lähed tarwis, et Jaapani armee need moraalsed alused suudaks omandada, mille peale Europa sõjawägede organisatsioon tugeneb ja mis wõimaldaks Jaapani sõjawäele ka tõige nõrgema Europa riigi sõjawäega ühele astmele tõusta.“

Rõhumat muljet awaldab iga sõjamehe peale see resolutsioon, mis tolleaegne sõjaminiister kindral Euro-pattin selle ettelande peale tegi: „Olen lugenud. Siin pole ühtegi sõna, mis meelde tuletsaks meie endiste Jaapanis olnud sõjawäe esitojate kiidulaulu. Kaine waade!“

Pollownil Wannowski ettelanne ja kindral Euro-pattini resolutsioon näitewad, kui raske on u dera rahwa ja tera sõjawäe psüühikat õiglaseft hinnata. See u dera sõjawäe psüühika tundmise ras-lus ilmutab end veel selgemalt Baltani rahwaste 1912. a. sõdades, kui sellesse sõjasse puutuwaid Saksa alli-

teid lugeda. Sõjaväe psüühika paistab meile päewaselgelt siis, kui sõjavägi waenlasega võitlemas, sest tulewik on inimesel ju tume. Ajaloo uurimine annab meile võimaluse hingeelu ligilaudselt hinnata ja sel hindamisel on piiramata tähtsus. Seda tõendab kindral-feldmaršal Schlieffen, kui ta feldmaršal Moltke'ist räägib: „Tema munitumata rahulik waade oli tulewiku poole pöördub ja ta ründis tulewiku, mitte kui „prohwet“ või „selgetnägija“, waib kui üks neist, kes minewiku raamatust oli õppinud lugema, mis tuleb ja mis tulema peab.“

Kui meie mõidu ja langemise põhjusi sõjaväe hingeelust otsime, siis annavad uurimised arusaamiseks paremaid tagajärgi, kui uurimist kaugeft minewikust algame ja lõpetame wägede wastupidamisega 20. aastajal waenlase wastu, kes moodsa sõjapidamise wiisidega võitleb ja selle sõjaväed üldise teenistuse kohustuse alusel eht loogu rahwa osawõtmisel on moodustatud. Minewik ja nügiaegsus on sel wiisil kergemalt arusaadav ja selgemalt seletatavad. Kui terwet ettekujutust tahetakse saada, siis ei pääse meie selle uurimise juures ka organisatsiooni, operatiiv ja taktika oludest mööda. Järgnevad mõtted ei mahuta eneses mitte loogu ainet, seda ainet, mida waewalt põhjalikult võib käsitada, sest üffil inimene ja loogu inimeste mass kujunewad meie perspektiivil omas mitmetesiduses ja waheldawas tegevuses. (Järgneb.)

Arwustawad märkused.

J. Riisenberg.

5.

„Suhatuskiri rooduülemale postifiooni teenistuses ja luuramises“.

Polkonnit W. Puskar, Tartus, jaanuaril 1920.

Siin on tegemist meil ainsana ilmunud, erilisel taktilisi küsimusi käsitawa raamatuga. Ta oli sel alal esimene ja on siinmaale jäänud ainjaks. Ainult Soomusrongide Diviisil walmiwat, nagu kuulda, põhjalikum töö. Waatame polk. Puskari raamatut siis ligemalt.

Polkonnit W. Puskar on maailmasõjas ja meie Wabadussõjas kunnis tubli sõjalise praktika omanud ja on nüüd mainitud raamatus (Vigemini brošüüris) postifiooni kaitse ja luuramise alal paljugi kasulikka näpunäiteid annud. Raamat kaldub mõnes asjas eht liigagi ülsikasjasse, ega ta ilmus sõja ajal (sõja lõpul) ja tema siht oli koledat käsiraamatute pöödu wähegi lahendada. Meil on ju päris imelik nähtus, et sõdurid nii õpetatse, nagu õhmitseridel, kellel isegi Wene määrusiilud puuduvad, nende arwates meelde on jäänud. Sõja ajal oli käsiraamatute puudus walusalt tunda, sest wanemadki õhmitserid olid palju endiseid teadmisi unustanud; teadmiste uuendamiseks aga puudusid raamatud. Seda raamatut lugedes mõis mõndagi jälle meelde tuletada.

Keel raamatus on nõrdlemisi hea, peaaegu ilma wigadeta. Criti meelditana tundub Ladina tähestik, mille tõttu raamatut reetlik on lugeda. Paber on ka taunis lano, mis raamatu lorrakuts teeb. Ainult mõnede oskussõnade kohta tahaks sõna mõtta. Nimelt

ei lähe „postifiooni ülewaatus“ (рекогносцировка), sest рекогносцировка sisaldab palju laielisemat tegevust kui paljas ülewaatus. Võiks eht mõtta „plaanimine“, „kawastamine“ jne. Eht leiab kregi teine siin kohase, ainele wastawa omapärase sõna. Muidu tuleb leppida wõõrasteeltega.

Mis puutub tegeliste küsimuste lahendamisse, siis võib sellega nõus olla. Raamatus on ülsikasjaliselt ära seletud roodu ülema üleüldised kohused postifiooni teenistuses ja luuramises. Sel alal on kummi rääkimate ülsikasjadeni mindud. Harjutusels on toodud palju taktilisi ülesandeid.

Muidugi on kõik teadmised ontud lühidalt, nii kuidas kolmekümne leheküljelise raamatu ruum seda lubab. Olets ainult soovida, et sarnaselt raamatuid ühes põhjalikuma ja pikema aine käsitamiseega rohkem ilmuts. Tahaks loota, et meie wanemad sõjamehed seda tööd ei unustaks. Sõjaväele on tarwis, et nad oma teadmised edasi annaksid.

Lõpuks tahaks weel tähendada ühe keelelise wa peale, mida ka mujal olen näinud. Nimelt tarwitakse siin „kohustus“ (обязанность), mis täiesti wale on. Saged tõlled oleksid järgmised:

kohustus — обязательство ja

kohus — (kohused) обязанность (обязанности).

Heats omadusels raamatul on ka see, et igal pool on tarvitud walwe- ja walwur pro wahi- ja maht, nagu see on paljudes teistes teostes.

Indendorffi sõjamälestused.

Järg.

Galiisia eraltamisest Austria-Ungerist ei rääkinud krahw Czernin enam. Mõni aeg kandis ta mõtet, et Rumeenia Austria-Ungari, ida ühes Poolamaaga Saksamaa mõjupiirkonda peaks langema. Need olid suurejoonelised ja selged mõtted, millega ülem wäejuhatus ainult nõus mõis olla. Need väljendati Kreuzerchi lepingus 17./18. mail.

Marsti peale seda kaitse krahw Czernin suure agaruse ja olawusega Austria-Poola küsimuse lahendust, milles ta Austria-Ungari tõsi nägu näitas. Sahtlitlemine Poolamaast owalderwat Austria-Ungaris rujukwat mõju. Mängul seiswat noore keisri prestiih. Krahw Czernini selge eesmärk oli, meid Poolas kui ka Rumeenias wastu seina su:uda.

Austria-Poola lahendus löi kaasa rooked hädaohud Preisi-Saksamaale. Kindralfeldmaršal ja mina kartsiime, et see ühenduse lagunemist tähendab ja meie idaprowintse otseteed ahwardab. Poolakad nõuatsid alati Saksia pinda ja seal peal elawad poolakad töötaksid sellele nõutele kaasa. Wieni walitsus oleks sunnitud nende soowide asjaajajaks hakkama. Seni kui seda nõuab üffilult seisew Poolamaa, saats Saksamaa sellega toime, aga kui tema seljatoga on slaawiline Austria, omandab loogu ast hoopis teise näo: Saksamaa elulised huwid oleksid tõsiselt hädaohus, kuni kuni mõlema riigi wahel oleks loodub ja Saksamaa leiats enda haruldaselt roste sõjalise-poliitilise seisutorra eest. Dieie prowint Sileesia oleks ümber haoratud ja ühendus

Jda-Preisi, Seedumaa ja Kuuramaaga oleks hädahojus. Nende mõlemate maajagude ühendamine Saksamaaga polnud siiski mingi luuletusju. Mul polnud ka selge, kuidas Saksamaa majanduslikelt Austria-Poola lähendusega korra pidi saama, mis meile Poolas endas kõige suuremad raskused pidi sünnitama ja meid Wene turult eraldama. Teadmine ju kogemuste najal, mislugused kiskendused meil olid Austria-Ungari lauda Balkaniga läbi käies. Küsimus pidi tulewikus veel nii mitugi korra arutusele tulema ja Saksa riigivalitsuses eritaolised muutused läbi tegema.

Beatsel rahutegemist arutati Austria-Ungaris kaua aega. Nõnda arutati rahutegemist, ta suurt ohwrid oletades, ühes keiser Karli kirjas, mis aprilli keskel majasteedile saadetud. Rahvusvahelise revolutsiooni hädahoht oli väga üksikasjaliselt kujutatud ja sellega põhjendatigi nimetatud rahu paratamata tarwidust. Selle ja teised sellelaolised kirjad andis keisri majasteet riigikantslerile wastamiseks. Kindralfeldmaršhal ja minri pidime selles asjas sõjaliselt oma heaksarvamist avaldama, nagu seda merestaabi ülem mere sõjapidamise asjus tegi. Muudugi ütlesime meie kohusepärastelt seda, mis me digeks pidasime; kuidas meie heaksarvamist tarpitati, see oli riigikantsleri asi. Selles asjas käisid meie waated tema waadetega ja merestaabi üle na omadega kokku.

Riigikantsler avaldas oma meid algul kirjutatud wastuses selle seisukoha, et praegu, kus liitlased omi oodatava kallale tungimise otsustawa õnnestamise peale laugeleulatamaid lootusi panewad ja kus nad ootawad Wenemaa jõudude uestiärtamist, seisaks siig filmapiiswalt toonitatus rahusoorwil tingimata nurjaminek ees; temast awalduw lestriikide lootuseta wäsimus wõiks wastase jõadu ainult uesti ergutada. Praegusel filmapiigul wõiks rahu osta ainult waenlastele allaandmisega, aga niisugusi rahu rahwas ei mõistaks ega kannataks ka wälja.

Wenemaa olud olewat seni meie kasuks arenenud, ifka enam kostwat seal nõue rahu järele. Meie tõsine ülesanne olewat, Wene arenemist ja lagunemist tähelepanelikult filmaspidada ja sellele laasa aidata, niisama ka Wene erarahu katsetele nõnda wastata, et nad tegelekits rahuläbirääkimisteks saawad. Wõib olla on eht see siis üteüldise rahu eelmänguks.

Seega oli keiser Karli kiri ametlikult otsustatud.

Krahw Czernin astus weel mitmel juhtumisel rahu eest wälja. Ka edaspidi oli ta selle poolt, et Saksamaa Prantsusmaale maid annaks, kus aga liitlased walmis on rahu tegema ja kus on olemas mingisugune negi tarwitataw rahutee, seda ei wõinud ta kunagi öelda. Krahw Czernin oleks kindlasti seda öelnud, kui ta niisuguse tee oleks leidnud.

Oma kõnes 11. detf. 1918 esitas ta sõja- ja rahusküsimustes pitad arutused. Wististi küll ainult selleks, et näidata, tema nägi õnnetusit läheneawat. See on tuluta töö. Musta prilli läbi nägijad on ifka targad inimesed; kui õnnetus käes on, imestatakse neid nende tarkuse pärast. Hull suitsetab neile ja seega ka ifseendale wiirukit. Tema näeb alati õnnetusi ette. Jääd õnnetus tulemata, siis on musta prilli läbi nägijad ja hull ifeäraniis rahul. Mõlemal on alati hea. Meestel, kes midagi teewad, on halwem. Need mõistetakse digeks ainult siis, kui ettewõte õnnestab. Siis hõistab hull neile igatahes kiitust. Kui edu ei saawutata, ifeäraniis aga kui õnnetus tuleb, siis pillub seesama hull neid samu mehi, kes midagi teewad, kiwidega. Musta prilli

läbi nägijad ja hull ei küfi, mis on nemad ja mis on need mehed õnnetuse ärahoidmiseks teinud. Otsustuswõimetult hulgit ei wõi seda nõuda. Me olen aga üllatatud, et krahw Czernin sedasama teed astub. Ta ta ifeendale ja ilmale juba aru annud, mis on ta leititud seisukorraas tõelikult korra saatuud, et sõda mitte laotada ja oma ning lepinglaste maad õnnetuse ja häbi eest hoida?

Kahjuts jättis krahw Czernin warem need tõeasjad awaldamata, mis alles selle kõne läbi minule teatawaks said. Ta ütles nimelt:

„Mitmel korral on meie ja liitlaste asemiktude wahel kokkupuutumised olnud, kuid need kokkupuutumised pole kahjuts kunagi konkreetseteks tingimusteks tihenened. Meil oli sagebaste mulje, et meil wõimilik oleks erarahu ilma Saksamata teha, kuid kunagi ei nimetatud meile konkreetseid tingimusi, mille põhjal Saksamaa omalt poolt wõiks rahu teha. Kõige pealt ei öelud meile kunagi, kas Saksamata tema ennesõjaaregjed maad alale jäetasse . . . Seega, et liitriigid kunagi ei tahtnud seletada, et nemad Saksamaaga tahaksid rääkida, kui tal maadewõtmise tawatsusi pole, waid et liitlased alati seletasid, nemad tahtwat Saksamaad häwitada, sunniti meile kaitseõda Saksamaa heaks peale ja tehti meie ofa Berliinis arwamata raskels.“

Niisugused sõnad, kui nad warem oleks öeldud, oleksid lohisemise lepperahust waitima pannud ja meie sõjatahtmise ifamaa õnnistuseks uesti loittele puhunud.

Uga krahw Czernin waitis. Sellega on ta suure wastutuse oma peale wõtnud. Wõi teatas ta riigikantslerile ja see jättis seda rahwale seletamata? Saksa rahwal on digus tõe peale.

Mitte ainult Berliinis, nagu krahw Czernin arwab, waid ka Wienis puudus riigimees, kes sõja ülesannetega toime oleks saanud ja kes ühes wäehutatajatega wõidu oleks kätte wõidelnud.

Juhtiwad riigimehed ei uskunud wõitu, ei leidnud rahuteed ja jäid ometi ametisse!

VII.

Saksamaa ifemistest sündmustest 1917. a. lewadel ja suwel oli mul kahju kui nõrkuseawaldustest, mis ei wastanud sõjapidamise ega rahutegemise kasudele. Tagasti waodates wõin öelda: meie langemine hakkas nähtawasti ühes Wenemaa revolutsiooni lahtipeasemisega. Ühest küljest waldas walitjust mure niisamasuguse seisukorra pärast nagu sealgi, teisest küljest jõutuse tundmus, mis ei lastnud rahwahulka uue jõuga täita ja tema sõjatahtmist karastada, mis lõnmata paljuil põhjustel oli lõdwenema hakanud. Muudugi raskendas meie sõjaseisukorra kõitumus ja hiljem ka weelalusest sõjast loodetud tagajärgede tulemata jäämine rahwa waimu wastupidawuse tõstmist. Oli selgesti tunda, et ta selle all kannatas. Uga lõduts oli 1917. a. suwel meie sõjaline seisukord pärast Wenemaa langemist parem kui liitlastel. Digusega wõisime lootusrikkad olla. Meie hingelisel lagunemisel olid ka muud põhjused. Puudus walitjuse otsustuswõim, mis oleks lastnud ebaolud tugewa kõega kõrwalbada. Siin kõrwal seisis riigipäew ilma kindla, ühise tahtmiseta, ofalt ofskoheselt meie tulewiku pärast mures, ofalt egoistlikel põhjustel püüdes wõimule peafeda.

7. apr. ilmus keisri majasteedi käsi, mis käis Preisi walimisõdiguse kohta. Mida sain sellest sammust alles pärast tema awaldamist kuulda. Keiser ja ka riigikantsler w. Bethmann ei rääkinud minuga kunagi ife-

asjust. Ka mina ise ei ootunud neid lõunaineid, sest siisepoliitika seisis minuist laugel.

Walimisõiguse kohta käiwa käsu ühendusesseisimine Wene revolutsiooniga praxistis liig selgesti silma. See pani mõtlema. Oli walimisõiguse muutmine — ja sellega oli siin kahtlemata tegemist — tarwilik, siis oleks see enne sõda, hiljemalt augustis 1914 pidanud sündima, tugewa walitsuse ülewa käelilgutusena. Pealegi asetab walitsus nüüd krooni poliitiliste arutuste kellepaita, kuna ta selle asemel ta parteielust eemal oleks pidanud hoidma. Istutud samm rahuldab peale kitsaste rahwaringide ainult waenlast, kes rahuldatus selle põhjustel pidi mõistma. Igal sammul, mida walitsus astus, oleks pidanud ta üttelema: kuidas mõjub see mitte ainult oma maa, waid ka waenulikkude rahwaste meeleolu peale? Sõja ajal pidi ta siemised küsimused waenlaste peale mõeldes otsustama ja juhtima. Tungiwad siisepoliitilised olud ista terawamalt ette, siis hakkab rahwa sõjapäime langema, seda pidi iga riigimees mõistma, 7. apr. ja 11. juulil antud käsud paljastasiid meid waenlaste ees ja näitasiid meie hirmu revolutsiooni ees. Waenlane pidi järeldama: kus suits on, seal hõõgub wähe-malt. Nii siis — tuli wõib lahti peajeda. Kõik wõib uperkuuti minna! Waenlane pidi oinutelele otsusele tulema: kunnatada ja tuld lohendada, kuni eesmärk, Saksamaa kokkulangemine ja häwinemine, käes on.

Aprillikuu käsu mõju oli siemiseft peaaegu seesma mis wälimiseltki. Purustawad ollused arwasiid walitsuse hirmu tundwat ja muutusiid nõudlitumaks. Wastu-seks olid streigid aprilli teisel poolel; nad olid Wene revolutsiooni wastutaja ja näitasiid ühes sellega ka hirmuäratawat osawõtmatusi wõitlewa fronti wastu. Selgus ka, misugusel määral tööliste hulgas oma seniste juhtide alt wabanenud. Rahustawat mõju, mida walitsus käsu awaldamisel lootnud, ei tulnud, selleks oli dige filmapill mööda lastud ja walitsus ise polnud küllalt tugew ja andekas, et isendaft midagi uut luua.

Rahwast liigutas Breiſi walimisõigus wähe, ainult mõned poliitilised ringkonnad ja ajalehed tegid sellega elawalt tegemist. Rahjaks andis ta põhjust, siemiseft pragu sügawamaks teha ja põrandaalust uuristusitööd lõwendada; sõjawäes ei leidnud fogu küsimus mingit wastufõla, merewägi, kes tegemusefta ja kordumaale lähema, olewat sellega rohkem ametis olnud. Minult murega mõtleſin ma walimiswõitluste peale sõja ajal. See pidi me'e wõitlusitööd uuesti nõrgendama. Ka pidaſin ma wälimisi ülekohtust soldati wastu, kes waen-

laste wastu seisab ja kes selleaegiste õigete mõistete järele kaasa walida ei tohtinud. Walimisõiguse sõprade ja wastaste poolt küti mind parteiwaidlustesse, ehk ma küll selle küsimuse kohta kunagi seifutohta pole wõtnud. Selles mõttes rääkisin ma jägedasti ka ministritega. Minu isiklikult lootsin walimisõiguse küsimuse lahendust elutufsete põhjal, nagu ka Bismarck seda kõige lohasemaks oli pidanud. See oleks wõinud meie uinuwale ja wiljata awalikule elule ehk uue hinge fisse puhuda. Sellest ei sautnud me siis weel aru saada. Nüüd päewatorrale ilmunud segane sõna „tööliste nõufogude asetamine põhiseadusesse“ sihib ka elutufseliselt walitud rahwa asemikkude peale, wähemalt alamkojas. Mõtleмата on nõudri, et ainult ühel elutufsel põhiseaduslik õigus oleks, kuna teised tühjalt peawad ära minema.

Wastutaw toimetaja: Hindralstaabi polkownik Tõrwand.
Wäljaandja: Sõjawägede staab.

O/ü. „Malewa“ juhatus teatab, et 20. weebuaril s. a. kell 11 päewal saab ärapeetud Tallinnas, Ohwitseride Kasino ruumides, osauhisuse

- peakoosolek -

millest palutakse kõiki O/ü. liikmeid osawõtma ilmuda.

PÄEWAKORD:

1. Koosoleku juhataja ja protokoli kirjutaja walimised.
2. Juhatuse aruanne O/ü läinud aasta tegewuse üle.
3. Osamaksu küsimus.
4. Põhikirja muutmise küsimus.
5. Juhatuse palga määramine.
6. Juhatuse ja rewisjoni komisjonide walimised.
7. Läbirääkimised.

Kui määratud koosolekule tarwilik arw osanikka kokku ei tule, peetakse järgmine peakoosolek ära 6-dal märtsil s. a. kell 11 päewal sealsamas, mis kokkutulnud osanikkude igasuguse arwu juures otsusewõimuline on.

Juhatus.

Eesti Sõjawäe Majandus-Ühisus

Magasin — Wene tänaw № 5.

Piirituse wäljaandmine sõjawäelastele

tshekkide wastu igal

esmaspäewal, kesknädalal ja reedel kella 1½—5.